

PÕLVA VALLAVOLIKOGU

MÄÄRUS

Põlva

26.02.2025 nr 1-4/7

Vaimse tervise teenuse osutamise tingimused ja kord

Määrus kehtestatakse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punkti 5 ja sotsiaalhoolekande seaduse § 156 lõige 3⁹ alusel.

§ 1. Üldsätted

- (1) Määrusega sätestatakse Põlva Vallavalitsuse (edaspidi *vallavalitsus*) poolt korraldatava vaimse tervise teenuse (edaspidi *teenus*) osutamise tingimused ja kord.
- (2) Määruses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust, arvestades sotsiaalseadustiku üldosa seaduses sätestatud erisusi.

§ 2. Teenuse kirjeldus

- (1) Vaimse tervise teenus on elanikele pakutav madala lävega psühhosotsiaalne ja psühholoogiline abi.
- (2) Psühhosotsiaalse abi osutamise eesmärgiks on parandada inimeste psühholoogilist heaolu.
- (3) Psühholoogilise abi eesmärgiks on leevendada düstressi või parandada vaimset tervist ja heaolu.
- (4) Vallavalitsuse poolt korraldatavad vaimse tervise teenused on:
 - 1) vaimse tervise kriisinõustamine;
 - 2) leinanõustamine;
 - 3) psühholoogiline nõustamine;
 - 4) hingehoidlik nõustamine;
 - 5) kogemusnõustamine;
 - 6) perenõustamine;
 - 7) pereteraapia;
 - 8) muu alaealisele, täiskasvanule või perekonnale suunatud teenus.

§ 3. Teenuse saajad

- (1) Teenust on õigust saada isikul, kelle tegelik ja rahvastikuregistrijärgne elukoht on Põlva vallas ja
 - 1) kes on lapsed või noorukid, kellel ei ole võimalik teenust saada koolieelse lasteasutuse, üldhariduskooli või kutseõppeasutuse tugispetsialisti poolt või;
 - 2) kelle düstressi on võimalik leevendada ja heaolu suurendada psühhosotsiaalse või psühholoogilise abiga või;
 - 3) kes vajab abi peresiseste suhete parandamiseks ja toetust kriiside või süsteemsete probleemide lahendamiseks.
- (2) Isikule, kelle elukoht rahvastikuregistri andmetel ei ole Põlva vallas, võib põhjendatud juhtudel korraldada teenuse osutamise, kooskõlastades eelnevalt teenuse osutamise korraldamise rahvastikuregistri järgse kohaliku omavalitsusega.

§ 4. Nõuded teenust osutavale isikule

Teenust vahetult osutav isik peab vastama ühele järgmistest ettevalmistusnõuetest:

- 1) psühholoogilise abi andja on vastava väljaõppega (psühholoogia bakalaureuse või magistrakraad, kutsetunnistus);
- 2) psühhosotsiaalsel abi vahetult andev isik on saanud tasemehariduse, täienduskoolituse, omab töökogemust, mida saab eeldada vastava teenuse osutamiseks.

§ 5. Teenuse taotlemine ja taotluse menetlemine

(1) Teenuse määramiseks esitab teenuse taotleja või tema seaduslik esindaja vallavalitsusele taotluse.

(2) Taotluses märgitakse järgmised andmed:

- 1) abivajaja ees- ja perekonnanimi;
- 2) abivajaja isikukood;
- 3) abivajaja elukoht;
- 4) teenuse taotleja ja tema esindaja(te) kontaktandmed;
- 5) teenuse vajaduse põhjendus.

(3) Teenuse osutamise otsustamiseks selgitab vallavalitsuse sotsiaalosakonna ametnik välja teenuse vajaduse, sobiva teenuse liigi, teenuse osutamise mahu ja perioodi.

§ 6. Teenuse määramine

(1) Otsuse teenuse määramise või sellest keeldumise kohta teeb sotsiaalabikomisjoni ettepanekul sotsiaalosakonna juhataja või teda asendav ametnik kümne tööpäeva jooksul nõuetekohase taotluse esitamisest.

(2) Teenuse määramisest võib keelduda juhul, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) vallavalitsusele ei ole esitatud kõiki teadaolevaid tõeseid ja täielikke andmeid, dokumente ja muid tõendeid, mis on vajalikud teenuse määramise otsustamisel;
- 2) taotleja ei võimalda teenuse vajadust kontrollida;
- 3) teenust saama õigustatud isik ei osale aktiivselt talle teenuse määramisel;
- 4) taotleja ei ole teavitanud vallavalitsust viivitamata teenuse saamise õigust ja teenuse määramist mõjutavatest asjaoludest ja asjaolude muutumisest;
- 5) teenuse vajadust on võimalik või otstarbekas katta muude teenuste või muu abiga.

§ 7. Teenuse osutamine

Teenuse osutamise korraldamiseks võib vallavalitsus sõlmida teenuse osutajaga koostöökokkuleppe.

§ 8. Teenuse eest tasumine

Teenuse osutamise kulud kaetakse Põlva valla eelarvest, ettenähtud vahendite ulatuses.

§ 9. Vaidluse lahendamine

(1) Isik, kelle õigusi on taotluse menetlemisel rikutud, võib esitada vaide vallavalitsusele. Vaie haldusakti või toimingu peale tuleb esitada 30 päeva jooksul arvates päevast, millal isik vaidlustatavast haldusaktist või toimingust teada sai või oleks pidanud teada saama.

(2) Vaie lahendatakse haldusmenetluse seaduses sätestatud korras 30 päeva jooksul arvates vaide esitamisest vallavalitsusele, kui seadus ei sätesta pikemat tähtaega. Vaide läbivaatamise tähtaega võib pikendada haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

(3) Isikul, kelle vaie jääb vaidemenetluses rahuldamata või kelle õigusi on vaidemenetluses rikutud, on õigus pöörduda halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud tingimustel ja korras kaebusega halduskohtusse. Isikul on võimalik halduskohtusse pöörduda ka vaide esitamise asemel, ilma eelnevalt vaidemenetlust läbimata.

§ 10. Järelevalve ja arvestuse pidamine

(1) Vallavalitsuse ja Vallavalitsuse ametiisikute poolt määrusega sätestatud nõuete täitmist, haldusaktide õiguspärasust ning tegevuse otstarbekust kontrollib kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel teenistusliku järelevalve korras täitevorgan.

(2) Haldusjärelvalvet sotsiaalhoolekande seaduse alusel antud kohaliku omavalitsuse üksuse haldusaktide õiguspärasuse ning sotsiaalteenuste ja muu abi kvaliteedi, samuti riigi poolt sotsiaalhoolekandeks eraldatud sihtotstarbeliste vahendite kasutamise üle teostab Sotsiaalkindlustusamet.

(3) Teenuse korraldamise ja teenuse osutamise üle arvestuse pidamise eest vastutab vallavalitsuse sotsiaalosakond.

§ 11. Dokumendivormide kinnitamine

Vallavalitsus võib kinnitada määruse rakendamiseks vajalike dokumentide vormid.

§ 12. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kolmandal päeval pärast avaldamist Riigi Teatajas.

(allkirjastatud digitaalselt)

Georg Pelisaar

volikogu esimees

Seletuskiri Põlva Vallavolikogu 26.02.2025 määruse eelnõu nr 1-4/7 "Vaimse tervise teenuse osutamise tingimused ja kord" juurde

Sissejuhatas

Riigikogu võttis 20.11.2024. a vastu [sotsiaalhoolekande seaduse ja käibemaksuseaduse muutmise seaduse \(vaimse tervise teenus\)](#). Sellega täiendati sotsiaalhoolekande seaduse § 156 lõigetega 3⁹ ja 3¹⁰ järgmises sõnastuses:

(3⁹) Riigieelarvest määratakse kohaliku omavalitsuse üksusele riigieelarve võimalustest lähtudes toetus psühhosotsiaalse ja psühholoogilise abi (edaspidi koos *vaimse tervise teenus*) korraldamiseks. Vaimse tervise teenust osutab asjakohase ettevalmistusega isik kohaliku omavalitsuse üksuse kehtestatud korras.

(3¹⁰) Käesoleva paragrahvi lõikes 3⁹ nimetatud toetuse kasutamisel peab kohaliku omavalitsuse üksus lähtuma põhimõttest, et vaimse tervise teenuse toetusega ei asendata oma eelarvest kaetavaid kulusid.

Kohaliku omavalitsuse poolt vaimse tervise teenuse osutamisega soovib Sotsiaalministerium täiendada olemasolevat vaimse tervise teenuste süsteemi kliinilist kompetentsi mittenõudvate kogukonnateenustega. Esmatasandi vaimse tervise teenuseid korraldavad perearstid (alates vaimse tervise õe kaasamisest kuni psühhiaatrilisele ravile suunamiseni), psühhosotsiaalset ja psühholoogilist abi defineeritakse prekliiniliste (madala lävega) teenusena.

Riigikogu võttis seadusemuudatuse vastu 20.11.2024, Vabariigi President andis oma heakskiidu seadusele 03.12.2024, seadusemuudatus jõustus 01.01.2025. Seega eeldasid nii seaduseandja kui ka Vabariigi president, et kohalikud omavalitsused suudavad vähem kui kuuga ette valmistada ja jõustada teenuse osutamise korra, läbi mõelda teenuse vajaduse teenuse pakkumisest tüübi ja mahu mõttes ning sõlmida teenuse osutamiseks vajalikud kokkulepped.

Kohaliku omavalitsuse vaimse tervise teenus

Vastavalt refereeritavale seaduseelnõu seletuskirjale on kohaliku omavalitsuse osutatav vaimse tervise teenuse näol tegemist elanikele pakutava madala lävega psühhosotsiaalse ja psühholoogilise abiga. Määruse eelnõu § 2 lõige 1 kohaselt on psühhosotsiaalse abi osutamise eesmärgiks parandada inimeste psühholoogilist heaolu. Eelnõu § 2 lõige 3 defineerib psühholoogilise abi eesmärgina düstressi (tegevust pärssiv pingeseisund) leevendamist või vaimse tervise parandamist ja heaolu suurendamist. Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise seire (2024. a märts) kohaselt koges uuringule eelnenud 30 päeva jooksul suurt või väga suurt stressi 35% küsitletud 15 aastastest või vanematest isikutest (väga suurt stressi 12% küsitletutest). Eelmise analoogse uuringu (detsember 2023. a) andmete kohaselt oli eelnenud aasta jooksul pöördunud kas psühholoogi või psühhoterapeudi poole 11% 15 aastastest ja vanematest küsitletutest, 5% kasutasid hingehoidja abi. Neid protsente kõrvutades võime järeldada, et umbes pool stressi tundjatest otsis abi, teine pool erinevatel põhjustel seda ei teinud. Haavatavaim sihtgrupp oli 2024. a seire andmetel majanduslikult halvasti toime tulevad inimesed (töötud ja pikaajaliselt töötud, vähenenud töövõimega isikud jt), kellest suurt või väga suurt stressi koges iga teine küsitletu (50%).

Konkreetsetest teenuste loend (määruse eelnõu § 2, lõige 4), mida Põlva valla elanikele kavandatakse pakkuda (vaimse tervise kriisinõustamine, psühholoogiline nõustamine, kogemusnõustamine, leinanõustamine, hingehoidlik nõustamine, perenõustamine, pereteraapia), sisaldab neid teenuseid, mida on varasematel aastatel omavalituse rahastusega osutatud. Kuna ajaga teenusevajadus suureneb nii mahult kui ka liigiliselt, on loetelu lõppu lisatud muu lapsele, täiskasvanule või perekonnale suunatud teenus.

Teenuse saaja

Määruse § 3 kohaselt osutatakse Põlva valla eelarvest teenust isikule, kelle Eesti rahvastikuregistrijärgne elukoht on Põlva vallas. Seaduseelnõu seletuskirjas tuletatakse meelde, et konkreetse KOV elanikeks on ka teiste omavalitsuste territooriumil asuvates hooldekodudes

viibivad isikud, kellele tuleb tagada muuhulgas hingehoiu vms teenus. Paratamatult on näiteks perenõustamise või pereteraapia korral teenuse saajate hulgas teiste omavalitsuste elanikud (ekspartnerid, -abikaasad jt).

Teenuse disainijad (seaduseelnõu väljatöötajad) rõhutavad, et bürokraatlikud barjäärid peaksid teenuse vajajate jaoks olema võimalikult madalad. Madala barjääri tagamiseks ei kohustata KOVilt inimese individuaalset abivajaduse hindamist ja teenusele suunamist (sotsiaalhoolekande seaduse § 15. Hindamiskohustus ja otsus abi andmise kohta). Käesolev määrus näeb peamise vaimse tervise teenusele osutamise alguspunktina isiku avaldust ja sotsiaaltöö- või lastekaitse spetsialisti suunamist. Samas pole välistatud isiku otsepöördumist teenuse osutaja poole. Valla poolse teenuse rahastuse tagab siiski vaid vallavalitsuse informeerimine teenuseosutaja poolt teenuse vajajast ja isiku informeerimine vajadusest esitada taotlus teenusele suunamiseks. Teenuse osutamisel nähakse ette ka teleteenuste võimaluse kasutamist, kuid see lepitakse kokku teenuseosutajatega sõlmitavates koostöölepingutes.

Teenuse osutamine

Teenuseosutajale esitatavad nõuded on erinevate teenuste osutajatele märkimisväärselt erinevad. Psühholoogilise abi andjalt nõutakse tasemeõpet (psühholoogia bakalaureuse või magistrikraad, kutsetunnistus). Psühhosotsiaalse abi osutaja peab seaduseelnõu seletuskirja kohaselt olema asjakohase ettevalmistuse saanud isik. Ajakohaseks ettevalmistuseks loetakse piisavat hariduslikku ja kutsealast ettevalmistust (on saanud tasemehariduse, täienduskoolituse, omab töökogemust), mis loob eeldused professionaalseks ja kvaliteetseks teenuseosutamiseks.

Põlva vald osutas 2024. aastal vaimse tervise teenust koostöös kahe psühholoogilist abi osutava osahinguga ja ühe psühhosotsiaalse abi pakkuva mittetulundusühinguga.

Sotsiaalhoolekande seaduse § 16 annab võimaluse võtta sotsiaalteenuse osutamise eest tasu. § 16 lõige 2 sätestab, et isikult võetava tasu suurus tuletatakse sotsiaalteenuse mahust, teenuse maksumusest ning teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikust olukorrast. Määruse eelnõu § 8 kohaselt on teenus suunamisega kliendile tasuta, kulud kaetakse valla eelarvest. Vaimse tervise 2024. a seire uuringu tulemustest saime teada, et suurim potentsiaalne vaimse tervise teenuse sihtgrupp on majanduslikult halvasti toime tulevad inimesed. Neile oleks omaosalus teenuse saamisel takistuseks. Märkimisväärne osa klientidest on enne teenusele suunamist olnud kas lastekaitsetöötaja või sotsiaaltöö spetsialisti vaateväljas ja nende teenustele (sh vaimse tervise teenusele) suunamiseks on tehtud märkimisväärselt tööd. Sageli ei annagi esmane suunamine soovitud tulemust (kokkulepitud ajal klient ei ilmu vastuvõtule) ja töö tema motiveerimiseks, et võtta vastu vajalikku abi, algab uuesti nullist. Tasu (omaosaluse) võtmine teeb töö sellise kliendiga tavapärasest veelgi keerukamaks.

Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei reguleeri Euroopa Liidu õigusega seonduvat.

Määruse mõjud

Vaimse tervise kogukonnateenuste pakkumisega luuakse inimestele täiendavad võimalused abi saamiseks.

Rakendamisega seotud tegevused, kulud/tulud

Teenuse korraldamiseks on Põlva vallale toetusfondist eraldatud 2025 aastaks 21 581 eurot.

Vaimse tervise teenuse osutamist korraldab Sotsiaalhoolekande seaduse § 156 lõige 3¹⁰ sätestab, et toetusfondi vaimse tervise teenuse toetusega ei asendata oma eelarvest kaetavaid kulusid. 2024. aastal oli Põlva valla eelarves vaimse tervise teenuse osutamiseks ette nähtud 3 000 eurot.

Määruse jaotuskava

Avaldamiseks Riigi Teatajas

Delta kaudu teadmiseks finantsosakonnale ja sotsiaalosakonnale

Eelnõu koostaja

Jüri Kõre

sotsiaalosakonna juhataja